

page 164

✓ C. R.
164

1999

Ե. Բ.
164

27-3-50, New York

ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

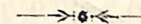
ՍՐԲՈՅ ՊԱՏԱՐԱԳԻ

ՀԱՅԵՍՏԱՆԵԱՅՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ

ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ՓՈԽԿՐԵԱԼ ԵՐ ՆԵՐԿԱՅՆԱԿԵԱԼ ՅԵՐԻՍ ԵՐ Ի ՉՈՐԻՍ ՉԵՑՆՍ

Ի ՉԵՌՆ Մ. ԵԿՄԱԼԵԱՆ

ՏՊԱԳՐԵԱԼ ԱՐԿԵԱՄԲԶ Պ. ԳՐ. ՄԵՂՈՌԻՆԵԱՆ

Ի ՅԻՋԱՏԱԿ ԴՆՈՂԱՅ ԻԻՐՈՅ ՅՈՂԱՆՆՈՒ ԵՐ ԲԵՐԵԱՐԵՐԻ

ԼԷՅՊՅԻԿ ՎԻԵՆՆԱ
ԲԻԷՏԿՈՊՔ ԵՐ ՀԷՐՏԷԼ ՄԻԹԵԼԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

1896.

ՊՈՍՏՈՆ

ՏՊԱՐԱՆ «ԱԶԳՈՒԹՅՈՒՆ»

1919

Ի ՀԱՅԲԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Տ. Տ. ՄԿՐՏՉԻ Ա.

ՎԵՀԵՓԸՌ ԵՒ ՍՐԲԱԶՆԱԳՈՅՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Սրբազան Հայրիկ

Խրիստոս Հայրիկ

28-166

164-96

Ի ՅԱԻԵՐԺԱԿԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿ

Տ. Տ. ԳԵՈՐԳԱՅ Դ. *Գեորգի*
(*Georgy*)

ՀՈԳԵԼՈՅՍ ԱԶԳԱՍԷՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՅ

Վ Կ Ա Յ Ա Գ Ի Ր Ք

Ա.

Երաժշտական ձեմարանն (Կոնսերվատորիայն) որ ի Ս. Պետերբուրգ վերկայացրով յ 19 ն յունվարի 1893 ամի Թ. 61 յայտնէ, եթէ Գեղարուեստական Խորհրդոյ ձեմարանին ֆենեալ վերահասու եղև, զի ներդաշնակութիւնք երգեցողութեանց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կանոնաւորք են և ֆաղցրաւորք, պաշտանաւորք ոնոյ եկեղեցական երաժշտութեան և դրուստեաց արժանաւորք :

Բ.

Երաժշտանոցն Պալատան (Կապելլայն) վկայագրով յ 13 ն յունվարի 1893 ամի Թ. 12 յայտնէ, եթէ եկեղեցական երգեցողութիւնք Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, ներդաշնակեալք յերիս և ի չորիս ձայնս՝ ըստ ֆենութեան եկեղեցական—երաժշտական գրաֆնութեան Երաժշտանոցին՝ կանոնաւորք են ըստ ոնոյ ներդաշնակութեանն և վայելուչք ի պաշտել յեկեղեցւոջ :

Գեորգ Ե. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Վաղ ուրեմն ծանեան մարդիկ գիրաւայի ազդումն երաժշտութեան, որ յեղանակաւորութեամբ ձայնի բազմադիմի ներգործութիւնս քողու ի սիրտս ունկնդրաց. երբեմն ոգի և եռանդն ազդէ լիելոց և պարտասելոց, երբեմն քովեալ մեղմէ գտարապայման աւիւն խիզախելոցն. մերք ի խիւղ և ի կայքիւն հրապուրէ գլտողսն, և մերք փղձկեցուցեալ զսիրտս նոցա՝ արտասուս զմայլման և գգոյ յաջաց նոցա ի վայր հոսեցուցանէ: Վասն այսորիկ ի վաղնջուց հետէ սովորեցան մարդիկ երաժշտութեամբ վարել յամենայն դէպս կենցաղականս, եթէ՛ ի պատերազմի և եթէ՛ ի խաղաղութեան, ի հարսանեաց խրախնամութիւնս, և ի սուգ սիրելեաց, և մանաւանդ ի տօնախմբութիւնս հանդիսից աստուածապաշտութեան, որպէս և տեսանեմք իսկ ոչ միայն յազգս քրիստոնէից, այլ և առ հեթանոսս իսկ, ի նախնեաց ժամանակաց հետէ մինչև ցայսօր:

Ըստ այսմ և երանելի քարգմանիչքն մեր անդէն յետ գիւտի գրոց, յորժամ ձեռնարկին ի յօրինել և ի կարգաւորել զպաշտամունս աղօթից Հայաստանեայցս սուրբ եկեղեցւոյ՝ փոյթ յանձին կալան սահմանել և գերգեցմունս հոգեւորս, է՛ ինչ՝ զոր յանձանց յօրինելով, և բազում այն է՝ որպէս հաւանեալս եմք, զոր ի դրացի ազգաց և ի հնագոյն մեհենական երգոց առեալ՝ կանոնեցին զուրեսին ձայնսն հոգեւոր երաժշտութեան եկեղեցւոյ մերոյ: Իսկ զկնի ժամանակաց երաժշտաւէր նախնիք մեր մուծին ի կիրաւութիւն և զխազսն երաժշտականս, որ տարածեալն էին ընդ Փոքրն Ասիա, զի նոքօք դիւրագոյնս ընծայեցուցեան զուսումն յեղանակաց և գերծ պահեսցեն զայնոսիկ ի խանգարմանց և յամենեւին ի կորուստն մատնելոյ:

Այսպէս վարեցան նախնիք մեր յընթացս բազում դարուց, նախ զառաջինն՝ կրսեքացն յաւագաց և ի քաջահմուտ երաժշտաց գլխականսն ուսանելով, և ապա՝ երաժշտական խաղիցն նպաստաւորութեամբ, որք չէին արդարեւ բաւականք, ըստ արդի նշանագրոցն եւրոպացւոց, զհամօրէն ելևէջս յեղանակացն և զմիոյ միոյ ձայնի գոտեղութիւնն հեզքտութեամբ ցուցանել, այլ զգեղգեղս և զխազս ինչ և զկարեւոր տեւողութիւնս և եթ նշանակեալ՝ յիշեցուցիչք էին մանաւանդ յեղանակացն, քան ստոյգ ցուցակք նոցա: Այլ քանզի գամ քան զգամ ի մոռացումն եկին նշանակութիւնք խաղիցն, նա զի և բազմօրինակութիւնք նոցա դժուարագոյնս զուսումնս նոցա գործէին՝ վասն այսորիկ ի վերջին ժամանակս դարձեալ ըստ առաջնումն յիշողութեամբ լսելեաց սկսան աւանդիլ յեղանակքն ի սերնդոց ի սերունդս, ապա ուրեմն և չէր

հնար անվար և անփոփոխ մնալ նոցա, այլ ըստ բերման ժամանակաց և ըստ յառաջդիմել արուեստի երաժշտութեան՝ տակաւ փոփոխէին յեղանակքն, նա՛եւ բազումք իսկ ի հնոց շարականաց ի մոռացումն մատնէին, և նորագոյնք յօրինէին ի ձեռն հմուտ երաժշտաց:

Ջայս օրինակ տեսեալ ձգեցան երգեցողութիւնք եկեղեցւոյ մերոյ մինչեւ ի ժամանակս հոգեւոր յաքողիկոսին Տ. Գեորգայ Գ., որ ըստ երաժշտաւէր բնատուր ախորժակի իւրում և նախանձաւորութեան բարեգարդութեան կարգաց աստուածապաշտութեան խորհուրդ բարի ի միտս իւր յղացաւ՝ ի տիպ դրոշմել զհամօրէն երգեցողութիւնս, որովք վարի եկեղեցի մեր, իմա զշարակնոցին, զժամագրոցն և զսրբոյ պատարագին, նորահնար խաղիւք, անուանեալն հայկական ձայնագրութեամբ, որ այն ինչ յարմարեալն էր ի կ. Պոլիս քաղաքի ի ձեռն հայ երաժշտաց ի վերայ հիմանց արուեստի ձայնագրութեան եւրոպացւոց, բայց միայն առ ի ցուցանել զաստիճանս և զտեւողութիւնս ձայնից՝ առանձինն նշանախեցիւք վարելով, զորս յերկրեցին ի վաղեմի խաղից շարակնոցին: Այսու ձեռնարկութեամբ երաժշտաւէր հայրապետին կանոնաւորեցան ըստ կարի երգեցմունք հոգեւորք յեկեղեցիս Հայոց Ռուսաստանի, այլ մանաւանդ գերծան նոքա յայնմ հետէ և առ յապա ի նորանոր աղաւաղութեանց և ի վտանգէ կորստեան:

Սոյն այս նախանձաւորութիւն հոգեւոր յաքողիկոսին ի կարգաւորել գերգեցմունս եկեղեցւոյ մերոյ՝ օրինակ բարի և յորդոր եղեւ մեզ յայս ձեռնարկութիւն մեր, որ ի մանկութենէ անտի վարժեալ ի հրահանգս երաժշտութեան ի վասն Ս. Էջմիածնի առ կենդանութեամբ նորա՝ այլ և բարւոյ մասին դիպեցաք՝ ընդ ձեռամբ և ղեկավարութեամբ նորին վաստակել մերովսանս ի ձայնագրութեան շարականաց, երգեցողութեանց սրբոյ պատարագին և բովանդակ ժամագրոցն, որք նորին հրամանաւ ի լոյս ընծայեցան ի Ս. Էջմիածին: Բայց քեպէտ և գիտեաք, եթէ ներդաւանակեալն բազմաձայն երաժշտութիւն չէ ինչ անդէպ և հակառակ ոգւոյ եկեղեցւոյ մերոյ, զի կատարելութիւն և լրութիւն իմն է երաժշտութեան, յորմէ ոչ խորեցին և նախնիքն մեր՝ ի կատարեալն և ի գեղեցկագոյնս յօրինելոյ զհոգևոր երգեցմունս եկեղեցւոյ մերոյ ըստ իւրաքանչիւր դարու և ըստ զարգացման արուեստի երաժշտութեան, —բայց ի ձեռնարկելն մեր յայս գործ ներդաւանակութեան սրբոյ պատարագի կարի զգուշութեամբ և երկիւղածութեամբ վարեցաք. քանզի հարկ անուշտ ի վերայ կայր անայլայլակ փոխադրել զմայր յեղանակսն ի չափս և ի խազս եւրոպականս՝ ըստ այնմ զհարդ տպագրեալն էին ի Ս. Էջմիածին, և զներդաւանակութիւնն այնպէս իմն յօրինել, զի վայելուչ իցէ ոճոյ եկեղեցական երաժշտութեան և պատշաճ լինիցի ոգւոյ եկեղեցական երգեցողութեանց մերոց: Վասն այսորիկ խորեցաք ընդհանրապէս ի կիսաձայնից արտաճոյ ելևէջին (**chromatism**) և ի զարտուղութենէ յեղանակին (**modulation**), այլ ջանացաք մնալ յելևէջս նորին իսկ յեղանակին (**diatonisme**) և ըստ կարի պարզ յօրինել զներդաւանակութիւնն, զի այսպէս պահանջէ ոգի պարսիկ—արաբացի երաժշտութեան, յորում սակի է և մերս:

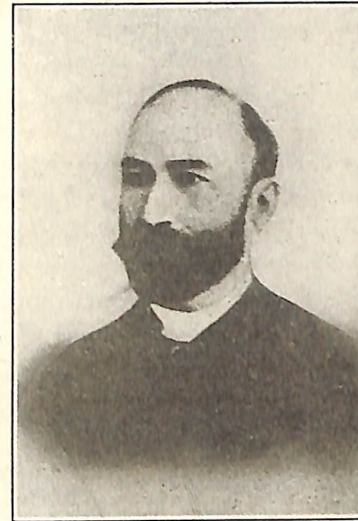
Այսպիսի գգուշաւորութեամբ ամս ոչ սակաւ ղեգերեցաք յայս գործ, յերկրելով և բարեբերով գրեալքէ զմէն մի նշանախեց բազմապատիկ խորհրդաժողովքեամբ: Յաւարտ ելանել գործոյս՝ կարենոր համարեցաք տալ զսա ի քրննութիւն գերագոյն դատաւորաց երաժշտութեան ի Ռուսաստան, երաժշտական ձեմարանին, ասեմ, որ ի Ս. Պետերբուրգ, յորում գերաժշտական ուսման մերոյ վնարեալ էաք գերահանգս, և եկեղեցական երաժշտանոցի Պալատան: Երկոցունց սոցա քննեալ զգործ մեր՝ առանձինն վկայագրովք, գորոց գաղաւաճան եղաք ի վերոյ՝ վկայեցին, եթէ կանոնաւոր է այս ներդաշնակութիւն ըստ օրինաց արուեստի երաժշտութեան, վայելուչ է ոնոյ եկեղեցական երաժշտութեան և պատկանաւոր ի պաշտել յեկեղեցոյ: Ապա բոլորաւորութեամբ Գեր. Առաջնորդի թեմին Հայոց Վրաստանի և Իմերեթի, Գէորգայ սրբազան Արքեպիսկոպոսի, ամս իբրեւ երկուս ի կիր արկաք զայս ներդաշնակութիւն յեկեղեցոյն վնաց որ ի Տփղիս և ի փորձոյ ծանեաք, եթէ ժողովուրդն ոչ միայն չխորհի, այլ և հանութեամբ և ոգեզմայլութեամբ իմն ունկն դնէ բազմաձայն ներդաշնակութեան հոգեւոր երգոց: Յայնժամ համարձակեցաք հայցել ի ձեռն նորին Գեր. Առաջնորդի գործնութիւն և զբարձր հանութիւն վեհափառ Հայրապետի մերոյ Տ. Տ. Մկրտիչ Ա.՝ ի տիպ դրոշմել զայս վաստակ մեր, առ ի վարել սովաւ յեկեղեցիս Հայոց: Եւ վեհափառ Հայրապետն լուսամիտ խորհրդով կատարեաց գիայցուած մեր և սրբատառ կոնդակաւ, որոյ պատնենիւ պսակեցաք զդրունս մատենիս, օրհնեաց զվաստակ մեր և բարձր հրամանաւ օրինաւորեաց զկիրաւորութիւն սորա յեկեղեցիս մեր, յաղագս որոյ արժան է հիմնադիր կոչել զնա կանոնաւոր երգեցողութեան եկեղեցոյ մերոյ:

(այս Գործ է
Երգեցողութեան)

Ի վախճան բանիս քաղցր է մեզ լնուլ գորդիական երախտագիտութեան մերոյ զպարտիս, արձանացուցանելով ի տիպ յանմահ յիշատակութիւն զանուանս բարեբարաց գործոյս, որոց շնորհիւ գլխաւորեցաւ և ի լոյս ածաւ սա: Նախ գիտցելոյս Հայրապետն և զբարեբարն մեր՝ զՏէր Գէորգ Դ., և զսիրողն և զնորոգիչ եկեղեցական երաժշտութեան մերոյ՝ որոյ պանծալի անուանն ձօնեցաք զայս երկասիրութիւն, գերախայրիս խնամոց նորա ի վերայ մեր: Ապա զարժանաւոր յաջորդ և զգահակալ նորին Աթոռոյ, զվեհափառ Հայրապետն մեր զՏէր Մկրտիչ Ա. Հայրիկն ամենայն Հայոց, որ եհան զսա ի խաւարէ ի լոյս տարածեալ սփռել յեկեղեցիս Հայաստանեայց: Հուսկ ուրեմն արժան է խորին շնորհակալութեամբ յիշատակել եւ զՏէր Գէորգ սրբազան Արքեպիսկոպոսն, որ հայրենախնամ ջանիւ և երաժշտաւոր ախորժակաւ բազում ինչ սատար եղել յաջող կատարածի ձեռնարկութեանս մերոյ, որոյ ջանիւք իսկ բարեպաշտոն պ. Գր. Մեղուիկեանց, անսացեալ յորդորանաց կոնդակի վեհափառ Հայրապետին՝ կամակար սիրով յանձնի կալաւ մարքել զծախս տպագրութեան սորա ի յիշատակ ծնողաց իւրոց. ոյր վասն և անկեղծ շնորհակալիս ընկալցի ի մէնջ նա՝ Բէ ի սիրողաց այսր երաժշտութեան, վասն յօժարամիտ նուիրաբերութեանն:

Մ. ԵԿՄԱԼԵԱՆ

Ի 106 Մայիսի 1896 ամի, ի Տփղիս:

ԵՐԱԺՇՏԱՊԵՏ ՄԱԿԱՐ ԵԿՄԱԼԵԱՆ

(Երգեցողութեան)

Հայ Հոգեւոր երաժշտութեան վերանորոգիչն ու բաղձաձայն ներդաշնակեալ երգեցողութեան Հիմնադիրը:

Ուղիղ տառ տարի սրանից առաջ, 1905 թւի Մարտ 5-ին Թիֆլիսի Հաւարար քաղաքամասի մի յետ ընկած փողոցում, մի ազգասիրկ տան մէջ իր վերջին շունչը փչեց — Հայերիս մէջ բաղձաձայն և ներդաշնակ երգեցողութեան Հիմնադիր, Հոգեւոր երաժշտութեան վերանորոգիչն ու նրա թագն ու պարծանքը — Մակար Եկմալեանը:

Կորովի և մեծ էր Եկմալեանի տաղանդը. այդ ճանչւած և գնահատուած է յայտնի երաժշտագէտներ իւրոց:

Եկմալեան օտարներ չըջանում գործելով, ժամանակի ընթացքում մի մեծութիւն կարող էր դառնալ, բայց նա իր ազգին ծառայելը գերադասեց ամեն օտար փառքից:

Նրա կրթութիւնը Հայի սիրտ էր բարախում, նա Մասիսի և Էջմիածնի Հարազատ դաւանէր էր և վերջապէս Հոգեւոր Գէորգ Դ. ազգասէր Կաթողիկոսի որդեկրն էր, ուստի և նախապատիւ և բարոյական պարտք համարեց իր ազգին ծառայել:

(Ե. Գ. Գր. Մեղուիկեանց)

Գէորգ Դ.-ը Կ. Պօլսից Ս. Էջմիածին է հրաւիրում երաժշտապետ և քաջ ձայնագէտ Նիկողայոս Թաճեանին և նրա է յանձնում զանազան քաղաքներից Էջմիածին կանչուած ուշիւ և քաջաձայն դպիրներին՝ ձայնագրութիւն սովորեցընելու համար: Այդ աշակերտների թւում լինում է և Վաղարշապատցի դպիր Մակար Եկմալեանը:

Շուտով Մակար Եկմալեանը այնպիսի հմտութիւն է ձեռք բերում, որ Նիկ. Թաշճեանը նրա և Պօղոս Վարժապետ Ճէպէճեանի մասնակցութեամբ ձայնադրում է շարականը: Մօտ 1100 մեծագիր երեսից բաղկացած այդ ահագին գիրքը ձայնադրութեան նախընծայ երկն էր, Գէորգ Դ. —ի մեծագործութիւնը և էջմիածնի ու իր գործակիցների յոյնատաժան աշխատութիւնը, որ լոյս տեսաւ 1875 թուականին նորահար Հայկական ձայնանիշերով — խաղերով (նօտա): «Սոյն այս նախանձաւորութիւն հոգելոյս Կաթողիկոսին ի կարգաւորել զերգեցմունս եկեղեցւոյ մերոյ, օրինակ բարի և յորդոր եղեւ...»:

«Որ ի մանկութենէ անտի վարժեալ ի հրահանգս երաժշտութեան ի Վահրա Ս. էջմիածնի առ կենդանութեամբ նորա, այլ և բարւոյ մասին զիպեցաք ընդ ձեռամբն և զեկաւարութեամբ նորին վաստակել մերովսանս ի ձայնադրութեան շարականաց, երգեցողութեանց Սրբոց Պատարագին և բովանդակ ժամադրոյն, որք նորին հրամանաւ ի լոյս ընծայեցան ի Ս. էջմիածին»։ (Յառաջաբան Եկմալեանի):

Հոգեւոր երաժշտութեան բարենորոգման գործն արդէն սկսած էր, բայց դա մի փորձ էր: Հոգելոյս Հայրապետը մեծ գործի սերմը ձգեց, շարունակելու և այդ սերմից մի փառաւոր բուրաստան ստեղծելու պատիւը վերապահւած էր նրա ամենաընդունակ և աշխատասէր սանիկին Մակար Եկմալեանի:

Քաջավարժ Եկմալեան իր արտակարգ ընդունակութիւններով արժանացաւ Վեհափառի բարձր ուղարկութեան — Նա ուղարկուեցաւ Պետրոգրադ. այնտեղի Կոնսերւատորիայում երաժշտական արւեստի մէջ կատարելագործելու համար:

Տասը տարուց աւելի ապրելով Պետրոգրադում և բազմակողմանի կերպով ուսումնասիրելով երաժշտական արւեստը իր բոլոր ճիւղերով համաշխարհային երաժշտականներ Ռուսէնշտէյնի և Չայկովսկու ուսուցչութեան օրով, և իրրեւ Կովկասի մի գիւղացի Հայ երիտասարդ, Ռուսաց Լեզին էլ գրէթէ անտեղեակ նա միանգամայն զարմանք է առաջ բերում երաժշտականների շրջանում իր երաժշտական անմիճելի տաղանդով և առանձնապէս իր երաժշտական հազազելու նուրբ լսողութեամբ:

1887 թականին աւարտեց Կոնսերւատորիան իրրեւ ամենալաջողակ շրջանաւարտ և եկաւ իր Հայրենի երկիրը իր մայրենի եկեղեցուն ծառայելու մի կարճ ժամանակ սակայն վարելով Թիֆլիսի Կայսերական երաժշտական ուսումնարանի վերատեսչի պաշտօնը:

Իր բարերար Գէորգ Դ. Հայրապետը վախճանւած էր արդէն. Հայկական եկեղեցական երգեցողութիւնը բարեկարգելու համար սկսած նրա մեծ գործը պէտք էր շարունակել:

Երաժշտական լուրջ և բազմակողմանի կրթութիւն ստացած և ահագին պաշար ձեռք բերած Մակար Եկմալեան իր մեծ բարերարի օգտակար ծրագիրներն իրագործելը տեսնում էր ներդաշնակ, բազմաձայն երգեցողութեան մէջ, որովհետեւ մեր Հոգեւոր միաձայն երգերն ինչքան էլ ախորժալուր լինէին չէին կարող մեր օրերում մեր ճաշակին բաւարարութիւն տալ: Ուստի 1891 թին հրաւիրելով եկեղեցական երգեցողութեան դասատու Ներսիսեան Դպրանո-

ցում ձեռնամուխ եղաւ դեռ ևս Պետրոգրադում իր ներդաշնակած պատարագի արարողութեանց վերամշակման գործին: Եւ նա շուտով դարձաւ մեր Հոգեւոր երաժշտութեան թագն ու պարծանքը, XIX Դարի Հայոց «Ռսկեդարի» փայլուն գործիչներից մէկը, Հայ տաղանդների ընտանիքի մի պատուաւոր անդամը և այն՝ փայլուն, հմայիչ շրջանը փառապանծ ու բեղմնաւորիչ դարձնողներից մէկը:

Եկմալեանը ներդաշնակում է մեր ամբողջ պատարագը իր մանրամասնութիւններով մի հատ եռաձայն արական խմբի համար մի հատ քառաձայն դարձեալ արական, մի հատ էլ քառաձայն խառն խմբերի համար:

Այս երեք պատարագը իր յաւելւածներով պարունակւած է Պարտիտուրայի մէջ որը բաղկանում է 20 առաւել 264 մեծագիր երեսներից: Աւարտելով իր այս գլուխ գործոցը՝ Եկմալեան կարեւոր է համարում քննութեան տալ այն՝ Ռուսաստանի երաժշտական գերագոյն դատաւորներին, այն է՝ Պետրոգրադի Կոնսերւատորիայի, որտեղ աւարտել էր ինքը իր երաժշտական ուսումը և Կայսերական Պալատի եկեղեցական երաժշտանոցին (Կապիլլային): Կոնսերւատորիայի գեղադիտական խորհուրդը և Կապիլլայի եկեղեցական-երաժշտական գրաքննութիւնը քննելով նրա աշխատութիւնը գտնում են, որ այդ ներդաշնակութիւնները կանոնաւորեն և քաղցրալուրճ և պատշաճաւոր լինելով եկեղեցու երաժշտական ոճին արժանի և վայելուչ են եկեղեցու մէջ գործադրութեան համար և դրւատեաց արժանաւոր: Ահա այսպիսի փայլուն վկայագիրներ է ստանում Եկմալեան յիշեալ Հիմնարկութիւններից 1893 թին Յունւարին:

Երկու տարի Թիֆլիսի Վանքի Մայր Եկեղեցում այդ պատարագը գործադրելով՝ նկատում է որ ժողովուրդը ոչ միայն չի խորշում այլ ընդհակառակըն ոգեզմայլութեամբ և հաճութեամբ է լսում Հոգեւոր երգերի բազմաձայն ներդաշնակութիւնը: Ուստի Եկմալեանը դիմում է Վեհափառ Որինեան Հայրիկին և Թոյլտուլթիւն խնդրում Հայոց եկեղեցիներում կիրառելու համար: Երջանկայիշատակ Որինեան Հայրիկը, որ ըստ Եկմալեանի պիտի կոչի մեր Եկեղեցու կանոնաւոր երգեցողութեան Հիմնադիր 1895 թւի Յունիսի 7-ին սըրբատառ կոնդակն է արձակում Պետրոգրադում Հայկական ձայնադրութեան ուսուցիչ երաժիշտ Մակար Եկմալեանի անունով:

Միաժամանակ յորդոր է կարգում Չերմեռանդ ու դեռնհաս ազգայիններին, որ օգնեն նրան տպագրութեամբ լոյս ընծայելու այդ աշխատութիւնը յօդուտ և ի պայծառութիւն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ:

Հետեւեալ 1896 թականին այդ աշխատութիւնը տպագրւում է արտասահմանում Գր. Միլլինեանի ծախքով Լեյպցիգի Բրէյտկոպֆ և Հէրտէլ և Վիէննայի Միլիթարեան տպարաններում, գրքին կցելով նաեւ իր յառաջաբանի և ամբողջ պատարագի Ֆրանսերէն թարգմանութիւնները (Les Chants de la Leturgie Armenienne): Երգերից իւրաքանչիւրը կրում է իր առանձին համարը, որպէս զի օտարազգի նւագողի համար գիւրին լինի գտնել անմիջապէս նրա թարգմանութիւնը:

Եկմալեան իր այդ աշխատութիւնը նուիրում է իր բարերար «Հոգելոյս Գէորգ Դ. Ազգասէր Կաթողիկոսին ի յաւերժական յիշատակ»:

Պարտիտուրի Հեռ միասին տարադրւած են և չորս պարտիւաներն առանձին առանձին:

Բացի պատարագից Եկմալեան ներդաշնակել է և ուրիշ շատ Հոգեւոր երգեր և շարականներ՝ երկու, երեք և չորս ձայնով — «Հրաշափառ Աստուած», «Նորահրաշ Պատկաւոր», «Միօնի որդիք դարդիք», «Ո՛վ երանելիդ ամենեցուն», «Այսօր վերադարձնաւ նորոգեցաւ քահանայական դաւադան», «Աշխարհ ամէն», «Ուրախ լիւր Ս. Եկեղեցի», և այլն, և այլն:

Եկմալեանի գործունէութիւնը միայն պատարագն ու վերոյիշեալ Հոգեւոր երգերը ներդաշնակելով չը սահմանափակւեց: Նա ունի շատ աշխարհիկ երգեր ևս ներդաշնակած: 1891 թւին Ներսիսեան Գալոսեան ձայնադուլթեան դասերն ստանձնելով՝ սկսեց ազգային երգեր ևս ներդաշնակել, դպրոցական և այլ հանդէսներէ ժամանակ երգելու համար: Նրանցից մեզ (իրեն նրա նախկին աշակերտի) յայտնի են «Մեր ազգ հալածուած», «Տէր կեցո՞ւ դու զՀայս», «Ո՛վ Հայոց Աստուած», «Կեցցէ Զէյթուն», «Ազնիւ ընկեր մեռանում եմ», «Ողջոյն ընդ քեզ Հայաստան», «Ո՛վ դու բարեկամ», բոլոր այս երգերը (բացի առաջինից) երաժիշտը ներդաշնակել և սովորեցրել է դպրոցի իր խմբի երգիչներին:

Հանդուցեալը ժողովրդական երգեր ևս պիտի ունենայ ներդաշնակած, թէև նրան անծանօթ չէին կարող լինել Հայ ժողովրդական երգերը, որովհետեւ ինքը հէնց այդ Հայ ժողովրդի ծնունդն էր — Վաղարշապատցի, որտեղ նա անկացրա՞ց պիտի լինէր իր կեանքի գոնէ առաջին 25 տարին, բայց մենք դեռ Ներսիսեան Գալոսեան ուսանելիս լսում էինք, որ նա դպրոցի գաւառացի աշակերտներից շատերն տանում է իր տուն, երգել է տալիս նրանց ժողովրդական երգեր, ապա ներդաշնակում: Բայց այդ երգերը այսօր մէջտեղ չեն երևում: Կ'ըսեն ուսանողներ, թէ Եկմալեան Հոգեկան նոր Հիւանդութիւն ստացած ժամանակ իր բոլոր անտիպ աշխատութիւններն ալքել է կամ ալքել է ուղեցել: Բայց մի մասը կարողացել են ազատել: Սակայն ո՞ւմ մօտ են նրանք մինչև օրս յայտնի չէ:

1902 թւի դարնանը Եկմալեանը Հոգեկան սուր Հիւանդութիւն էր ստացել: Ամբողջ երեք տարի տանջւելով, 1905 թ. Մարտին վախճանեց:

«ՏԱՐԱԶ»

Քաւն և վեցերորդ տարի

Ապրիլ, 1915. Թիւ 4

Թիֆլիզ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Հայ Ազգային Եկեղեցին, որ իր ազատաշունչ վարդապետութեամբ ու անձնուէր հայրենասիրութեամբ դարեր շարունակ հսկայ Մասիսի նման անխընդ իրանգնած կուրծք տուաւ չորս կողմէն իր վրայ խոյսացող ամենի ալիքներուն. Հայ Ազգային փառապանծ Եկեղեցին, որ փոթորկալից դարերու և արիւնալից տարիներու և անվերջ շարշարանքներու միջոցին հրեշտակի նման հսկած է Հայութեան վրայ, և արիւնի ծովերու մէջէն երգած է միշտ «Ազգիս Հայոց Ազատութիւն»ը արժանի է խեղապէս ամէն հայրենասէր Հայու անկեղծ ակնածանքին ու խորին պատկառանքին:

Ուսարի Ս. Փրկիչ Եկեղեցւոյ Եկմալեան Գալոսեան խմբի իրը անդամ Ազգային այս Մեծ Տանը, խորին վրդովմունքով կը դիտէ այն խառնիճազանձ և օտարածուտ եղանակները որոնք այսօր կ'երգուին Ամերիկահայ Եկեղեցիներէն ոմանց մէջ: Եւ որպէս զի միանգամ ընդ միշտ վերջ դրուի այս քառասուն վիճակին, հարկադրուեցաւ հրատարակութեան տալ Հայ Եկեղեցւոյ պաշտօնական Ս. Պատարագի նոթագրուած եղանակը և Անմահ Եկմալեանի կողմէ քառաձայնուած «Վասն քառաձայն երկուստ խումբի» Պատարագը:

Մենք պարտք կը զգանք հրապարակաւ շնորհ թէ սոյն մեծածախս գործը հրատարակութեան տալով ընտելանցած չենք շահասիրական միտումներ. ինչպէս ըսինք մեր նպատակը բացարձակապէս եղած է Հնարաւորութիւն տալ Ամերիկահայութեան, որ ծանօթանալով սոյն աննման երաժշտութեան, ինքն իր ձեռքով վերջ գնէ այսօրուան խառնիճազանձ եղանակներուն:

Ի հարկէ սոյն գործը վերահրատարակելու իրաւունքը կը պատկանէր Ս. Էջմիածնի, սակայն չունենալով ոեւէ Հնարաւորութիւն հաղորդակցելու Ս. Էջմիածնի Հեռ, մենք որոշեցինք միայն հազար հինգ հարիւր օրինակ տպագրել տալ որուն ամբողջ հասոյթը ինչպէս նաեւ երեք հարիւր տոլարէն աւելի արժող plate-ները զրկել Ս. Էջմիածնի որպէս զի Եկմալեանի կարգ մը անտիպ գործերը տպագրուին:

Ահա այս քանի մը նկատումներով և շատ մը Եկեղեցատէր Ազգայիններու քաջալերութեամբ գործի ձեռնարկեցինք այն մեծ յոյսով թէ Հայոց ծերունազարդ Հայրապետը Տ. Տ. Գէորգ Ե. իւր հայրական օրհնութիւններով պիտի պսակէ մեր այս ձեռնարկը:

Ս. ՓՐԿԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԵԿՄԱԼԵԱՆ ԴՊՐԱՅ ԽՈՒՄԲ

Ուսար, Հոկտ. 15, 1919:

ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ՍՐԲՈՅ ՊԱՏԱՐԱԳԻ

(ՎԱՍՆ ԵՌԱԶԱՅՆ ԱՐԱԿԱՆ ԽՄԲԻ)

Ի ՉԳԵՍՏԱՆՈՐԵԼՆ ՔԱՀԱՆԱՑԻ:

164-98

Moderato non troppo.

Tenori I. II. *mf*

CORO. Դ.Գ. Խոր - հուրդ խո - լին ան - հա-ս ա - նը-ս-կիզքն, որ զար - դա - րե -

Bassi. *mf*

Piano. *mf*

ցեղ զվե-րին պե - տու - թինդ ի յա - ռա-զաստ ան-մա - տոյց լու - սոյ - ն գե-րապանձ փա

Վիմագրատուն եւ տպարան Բրեյտկոպֆ եւ Ներսիս

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԱԶԳԱՅԻՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

նօ - ք զդա-սըս հրե-ղի-նաց Սն - - հա-ռա - - հրաչ զօ - լու թեամբ ստեղծե-ր զԱ-դամ

սկստ-կե-ր տի-րա - կան և նա - զե-լի փա-ռօք զգես-տա-ւո-րե - ցե - ր ի զրախոն

Ա - դե-նի տե-ղի բեր-կրա - նաց: Չար - չա - րա-նօք քո սուրբ մի - ա - ծնին

նո - րո - զե-ցան ա - րա-րածք ա - մե - նայն և վե - ըրս տին մարդն ան - մա - հա - ցա - ւ

զար - դա-րեալ ի զգե - ստ ան-կո - ղող-տե-լի: Ան - ձրե-ա-ծին բա - ժակ հրա - հո - սան,

որ հե-ղաի յա-ռա-քեալն ի սուրբ վեր-նա - տանն, հեղ և ի մեզ զհո-գիդ սուրբ Աս-տուա - ծ

Ընդ պատմութեան Նի քո զի մաս տու թիւն Տան քում վայել է սրբ-բու-թիւն,

որ ը-զ-գե-ցար ըզ-վայել չու-թիւն, սրբ-բու-թիւն փառաց ը-նդ մէջ

քո ա-ծեալ-ւա-տեա ըզ-մէ-ջս մեր ճշմարտութեամբ Որ

զա-րար-չա-գործ բա-զու-կըս քո տա-րա-ծե-ցեբ Ընդ-դէմ աստե-ղաց, Հաստատեա

զբա-զուկս մե-ր կա-րո-ղու-թեա մը, Համ-բարձ-մամբ ձեռ-նա-ց առ քեզ

միջ-նոր-դիւ իկու մամբ թագ ի գլուխ պա-տեա-ցես ըզ-միտս և ըզ-գայ-ա-

Բանս. Խա - չա - - նիշ ու - րար - մամբ Ը - ստ Ա - հա - րո - նի ծաղ - կեալ

յոս - կե - թե - - ւ Ի զարդ խո - րա - - նի Բա - - մի - ց Բո - ւո - րից

սի - րա - պէս Աստուած, պե - տա - կան նա - փոր - - տա - պատ սի - րովդ զմեզ

զգես - տա - ւո - րե - ցե - ր քուճ սուրբ խոր - հըր - դոյ - դ Լի - նել սպա - սա - ւոր Թա - զա -

ւո - ր ե - ր - կնա - ւոր, զե - կե - ղե - ցի քո աճ - չա - րժ պա - - - հեա և զե - ր -

rit.
կըր - պա - զուս ա - նուա նըդ քուճ պա - հեա Ի խա - դա - դու - թեա - - - ն:
rit.

ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ՍՐԲՈՅ ՊԱՏԱՐԱԿԻ

(ՎԱՍՆ ՔԱՌԱՉԱՅՆ ԽԱՌՆ ԽՄԲԻ),

Ի ՁԳԵՍՏԱՌՈՐԵՆ ԲԱՆԱՆԱՑԻ:

Lento. (rubato)

pp

Tenore Solo.
Tenori II.
Դ.Պ.
Bassi I.
II.

pp

Piano.

andante

ցե - - - - - ր զլե րի -
գա - - - - - ա ն-մա -
նօ - - - - - զգա - սը

սոս - - - - - սոս -
սոս - - - - - սոս -
սոս - - - - - սոս -

Քի - - - - - նդ
սոս - - - - - ն
նա - - - - - ց

Անճառահրաշ ևն տես յեր. 2.

Ջմեղեղիս տես յեր. 229.

ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ:

Adagio.

Այ - ոօ - - - - - ր ճե -

(Soprano)

System 1 of page 28. The vocal line (top staff) has the lyrics "n.bu" and the piano accompaniment (bottom staff) provides harmonic support with chords and moving lines.

System 2 of page 28. The vocal line (top staff) has the lyrics "-le" and the piano accompaniment (bottom staff) continues the harmonic progression.

System 3 of page 28. The vocal line (top staff) and piano accompaniment (bottom staff) continue the musical piece.

System 4 of page 28. The vocal line (top staff) has the lyrics "uη" and "l.b" and the piano accompaniment (bottom staff) continues the harmonic progression.

System 5 of page 28. The vocal line (top staff) and piano accompaniment (bottom staff) conclude the musical piece on this page.

System 1 of page 29. The vocal line (top staff) and piano accompaniment (bottom staff) continue the musical piece.

System 2 of page 29. The vocal line (top staff) has the lyrics "u.bu" and the piano accompaniment (bottom staff) continues the harmonic progression.

System 3 of page 29. The vocal line (top staff) and piano accompaniment (bottom staff) continue the musical piece.

System 4 of page 29. The vocal line (top staff) and piano accompaniment (bottom staff) conclude the musical piece on this page.

gu - a - u -

u - u -

u -

Tutti.
ppp

Rtj rt - j rt - j rt

ppp

ՍՐԿ. Եւ և ըստ խաղաղութ:

Օրհնեա տէ - ը:

ՔԱՀ. Օրհնեալ Թագաւորութ:

Moderato.

Start

ՍՐԿ. Եւ և ըստ խաղաղութ:

Դ.Պ. *U - n - a - 2* *բո տէր:*

ՔԱՀ. Տէր Աստուած մեր: — Ճաշու շարակ:

1) ՍՐԿ. *Օրհ-նեա տէ - - - ր:*

ՔԱՀ. Զի քո է կարողութիւն:

ՍՐԿ. *Պո - ս - խու - մէ:*

Moderato.

Դ.Պ. *Սուրբ Աս - տուած սուրբ և հը - զօր սուրբ և ա - ն - մահ, որ յա - րեար*

1. 2. 3. *ի մե - ու - լոց, ո - ղոր - մեա մեզ, ո - ղոր - մեա մեզ:*

1) Աստի մինչև ցփառք քեզ տէրն մարթ է երգել աստիճան մի կամ աստիճան և կէս խոնարհ ծայրել:

ՍՐԿ. Եւ ևրս խաղ: — Վասն խաղաղ: — Վասն ամեն: — Վասն հալորապ: — Վասն վարդապ: — Վասն բարեպ: —

Moderato.

Դ.Պ. *Տէ - ր ո - ղոր - մեա (Վեցիցս) Յի - շեա տէր և ո - ղոր - մեա.*

տէր ո - ղոր - մեա քեզ տեառնորդ յանձն ե - ղի-ցուք. տէր ո - ղոր - մեա, տէր ո - ղոր - մեա,

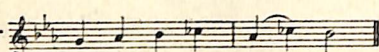
տէ - ր ո - ղոր - մեա:

ՍՐԿ. *Օրհ-նեա տէ - - - ր:*

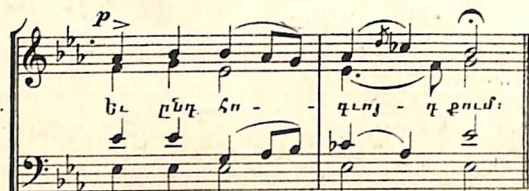
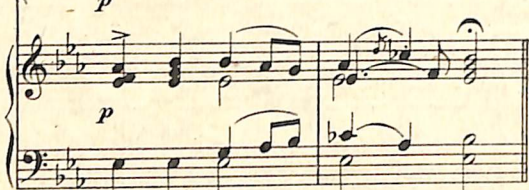
ՔԱՀ. Զի ողորմած և մարդաս: — Ճաշու գիրք. և

յաւարտելն ալելուիա, ասելով սաղմոս (30)

ըստ պատշաճի աւուրն:

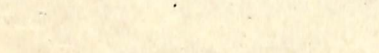
ՍՐԿ.
Ա - լ է - լ ու - ի ա - օ - ր - թ ի :

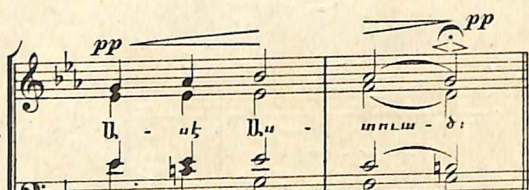
ՔԱՀ. Նաղաղութիւն:

Դ.Պ.

ՍՐԿ.
Եր-կիւ-ղա-ծ ու-թեամբ լը - ւ ա - ր ու ր :

Դ.Պ.

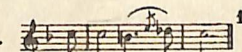

ՍՐԿ.
Պ ո - ս - խ ու - մ է :

Դ.Պ.

Ճաշու աւետարան (Յ), և յաւարտելն —

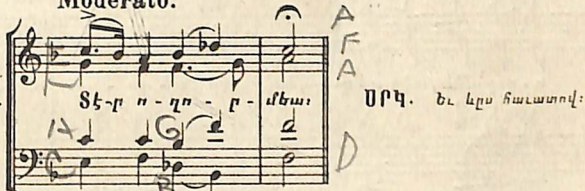
Andante.
Փառք քեզ տէր - ք - ս տուա - մ է - ր :

Հաւատամք: —

ՍՐԿ.
Օրհնեա տէ - ր :

ՔԱՀ. Իսկ մեր փառաւորեսցուք:

ՍՐԿ. Եւ Լըս խաղաղութ:

Moderato.
Տէ-ր " - ղ ո - ր - մեա: Եւ Լըս հաւատով:

Դ.Պ.

ՍՐԿ. ԶԺամ սուրբ պատ: —

Զհրեշտակ խաղաղ: —

Զքաւութիւն և զթող: —

Զսրբոյ խաչին: —

Դ.Պ.

2 times after deacon (Ձորիցս)

1) Աստի մինչև ի վախճան ամենայն երգեցմունք սարկաւագին պաշտին ըստ օրինակին որ գրեալ է յեւածայն ներդաշնակութեան, եր. 25:

ՍՐԿ. Եւ Էրս միաբ: —

Ձանձիւնըս: —

Դղորմեաց: —

AAGFFEGHAA^bB^bC

A B C[#] A B^b A G A G[#] F^b B^b A

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր:

ՔԱՀ. Որպէս զի արժան:

G A G F G B A

ՍՐԿ. Աստուծոյ երկրորդագեցութի:

ՔԱՀ. Առաջի քո տէրս (Որպէս եւ ընդ հոգւոյդ քում):

ՔԱՀ. Խաղաղութեամբ քով:

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր:

ՔԱՀ. Տէր Աստուած օրհնեցէ:

G A

ՍՐԿ. Մի ոք յեղախախտից:

Andante sostenuto. A A A F G A B A A G F G A B A

B^b A G A^b F G A B^b C[#] B^b A A B^b G A

A C[#] B^b A A G F G A B A A A B^b G B^b A

pp

սու - րբ, տէր զօ - րու - թեանց:

pp

ՍՐԿ. Սաղմոս ասացէք:

ԴՊ. Սրբասացութիւն (տես յեր 28-50). և յաւարտելն

ՍՐԿ. եւ ևրս խաղաղ:

E

Moderato.

ԴՊ. Տէ - ր ո - զո - ր - մեա:

Handwritten: Hreshdagayin (Solo)

Handwritten: Page 83. Hozart's hozartz (chion)

ՍՐԿ. եւ ևրս հաւատով:

ԴՊ.

ԴՊ. Կե - ցո տէ - ր

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր:

և ո - զո - ր մեա:

ՔԱՀ. Շնորհօք և մարդաս:

ՔԱՀ. Շնորհօք և մարդաս:

ԴՊ.

ԴՊ. եւ ընդ հո - րայ - ք քղամ:

ՍՐԿ. Աստուծոյ երկըրպագ:

ԴՊ.

Ա - ու - ջի քո տէր:

ՍՐԿ. Ողջոյն տուք միմեանց:

Handwritten: 2 versu

Handwritten: phily first

Moderato.

ԴՊ. Քրիստոս ի մէջ մեր յայ - տնե - ցաւ Որ էնն Աստուած աստ բաղ մե - ցաւ. ե - կե - ղե - ցիս մի անձն ե - ղե համ - բոյ - ըրս յօդ լըր - ման տը - ւաւ.

Խա - ղա - ղու - թեան ձայն հըն - չե - ցաւ սուրբ ող - ջու - նի հրա - ման տը - ւաւ. Թըշ - նա - մու - թիւ - նըն հե - ուա - ցաւ սէրն յընդ - հա - նու - ըրս սը - փռե - ցաւ.

Սրբ. պաշ - տօ - նեայք բար - ձեալ ըզ - ձայն տուք օրհ - նու - թիւն ի մի բե - լան

Մի - ա - սնա - կան առ - տուա ծո. թեանն, ո - ռում սրով - բէքն ե - ն սրբ - բա - բան:

Սրբ. Ահիւ կացցուք:

Դ.Պ.

Աւ քեզ Ա - ս - տուած:

Սրբ. Պատարագ Գրիստոս:

Դ.Պ. Ո - դոր - մու - թիւն և խա - ղա - ղու թիւն և պա - տա - բազ օ - լհ - նու - թեան:

Սրբ. Օրհնեա տէր:

Դ.Պ.

Ա - մէն և ընդ հո - գայ - դ թու - մ: (կամ)

Ten. Solo.

ՔԱՀ. Շնորհք, տէր:

Leave out

Ա - մէն և ընդ հո - գայ - դ թում:

Սրբ. Ըզդըրունս, ըզդըրունս:

*Don't
leave out*

Դ.Պ. Ու - նիւք առ քեզ տէր ա - մե - նա - - - կալ։ ՍՐԿ. եւ գոհացալուք։

Դ.Պ. Ա - ր - ծա - ն և ի - - - լաւ։ ՍՐԿ. Օրհնեա տէր։ ՔԱՀ. եւ ընդ սերովբէսն։

Դ.Պ. Lento. pp. Սու - - - լաւ։ (կամ) 1. 2.

Soprani unis. Altii pp. 1. 2.

Andante. p mf f p f mf

G D G F F DEC F F G A G E G F E A E C

C G F G A G G A B C B A G D E F

o - - - - րհ-նեալ որ ե - կիր և դա - րոյդ ե - ս ա -

F A E C F E G F D G E D G A E D E A C

նուա - մք տեառն. ո - վ սա - նա ի բա - ր - ձու - - - նս:

Andante.

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր:

Գ. Ս. Առեք կերէք:

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր:

Գ. Ս. Առեք կերէք:

Andante.

Ս. մէ - ն. շա - յր ե - ր - կնա - ւոր, ո - ր գո - ր -

դի - դ քո ե տու - ր ի մահ վա - սը - ն մեր պար - տա -

պան պար-տեա - ց մե - րոց. հե - - ղ-մամբ ա - - րեան նո - րա

ս - զա - - չե - մք ը - զ - քե - զ. ո - - զո - ը - մեա

քո բա - նա - ւոր հօ - - տի

Andante.

Դ. Գ. Զա - մե - նա - յ նի օրհ - նեա - լ ե - ս տէր. օրհ -

նե - մք ը - զ - քեզ զո - վե - մք ը - զ - քեզ. զո - հա - նա - մք ը - զ -

քե՛ն, ս - զա - չեմք ըզ - քե - զ, տէր Ա - ս - տուած մե - - ը

leave out

Andante.

Դ. Գ. Զա - մե - նա - յ նի օրհ - նեա - լ ես տէ - - ը. օրհ -

2. *Alti divisi* *ff*

Tenori divisi *ff*

Բ - - - Գ. Գ - Զա - նաժք Բ - Գ - - ԲԷՆ, ա - Դա -

pp

Զե - ժք Բ Գ - ԲԷ - Գ, տե՛ր Ա - ս - տուած մե - - Բ:

pp

ՍՐԿ. Օրհնեա տեր:

Դ.Գ.

Ե - Է - Զ - Զ Զո-գույ-դ քո՛ւ - - մ:

ԲԱՀ. Խաղաղութիւն:

ՍՐԿ. Աստուծոյ երկըրպագ:

Andante. *mf*

Դ.Գ. Ա - սա - - Զի քո տե՛ - ր: Ո - ր Դի Ա - ս - տու - ծոյ,

Դ.Գ. Դ - ր աղա - - տա - րա - Գեալ Զօ - ր Ի Զա տու - Թիւն Զա - ց

p

Կե - - նաց բաշ Խի-ս Ի մեզ. Զե-ղ մամբ ա - - րեա - ն քո

mf

սուրբ ա զա չե մք ը - զ. քե - զ - " զո - ը - մեա ա - - -

mf

ընամբ քով փր - ը - կեալ հօ - - - տի

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր:

ՔԱՀ. Որպէս զի եղիցի:

Andante.

mf

Դ.Պ. շո - զի լ - - - տու - - - ծոյ, որ զփա - աա - կ - ցի

mf

f *mf*

քո զխոր հոռ - ըդ ի - չեալ ի յե - ը - կնից կա - տա - ըեա ի

f *mf*

p *pp* *p*

ձե - - - ու - - - մեր. հե - ղ-մամբ ա - - - ըեա - - - ն սո - - - րա

p *pp* *p*

mf

ա - զա - - - չե մք ը - զ. քե - զ. հա - - - ն զո զհո - - -

mf

զիս մեր նը - ն - ջե - ցե - լո - - - ց

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր:

ՔԱՀ. Ընդ որս և մեզ:

Moderato.

Յի - չեա - տէր և - ո - ղոր - մեա

ՔԱՀ. Աստուածանին սրբոյ

Յի - չեա տէ - ր և ո - ղոր - մեա

ՍՐԿ. Առաքելոց սրբոց:

(Երկիցս):

ՍՐԿ. Օրհնեալ զովհալ:

Փա - օք յա - րու - քեան քո տէ - ր

ՍՐԿ. (Սուրբ և աստուածահաճոյ): -

Առաջնորդացն մերոց: -

Միանձնացելոց սրբոց: -

Քաղաւորաց հաւատացելոց: -

Յի - չեա տէ - ր և ո - ղոր - մեա

(Երկիցս կամ չորիցս):

ՍՐԿ. Ընդհանուր ամենայն:

Յի - չեա տէր և ո - ղոր - մեա

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր

ՔԱՀ. Ելնս առաւել

Andante.

[illegible]

Andante.

ՄԲԿ. Գոհոթիւն և փառ:

Դ.Պ.

ՄԵՐ ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԵՐ ԵՐԵՎԱՆԻ

The musical score for 'The Rose Tree' is presented in two systems. Each system consists of a vocal line (treble clef) and a piano accompaniment (bass clef). The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is 4/4. The first system includes the lyrics 'The rose tree in the garden' under the vocal line. The second system includes the lyrics 'The rose tree in the garden' under the vocal line. The piano part features a prominent bass line with a 'pp' (pianissimo) marking. The score is written in a traditional, handwritten style with various musical notations including notes, rests, and dynamic markings.

ՍՐԿ. Օրհնեալ տէր:

ՔԱՀ. Եւ եղիցի ողորմութիւն:

ԴՊ. ԱՄԷՆ և ընդ հոգւոյդ քումք. տես յեր. 10.

ՍՐԿ. Օրհնեաւ տէր:

ՔԱՀ. Եւ տուր մեզ համարձակածայն:

26.

Adagio.

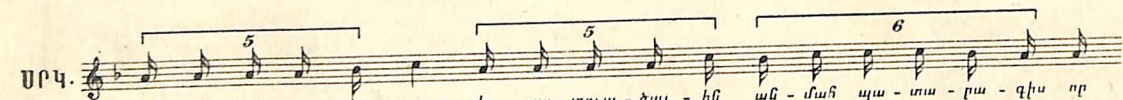
[illegible]

Recit.

[illegible]

ՍՐԿ.
 Ա - մե - նայն սըր - բո՛ղբ զորս յի - շա - տա - կե - ցաք ևս ա - ռա - լե - լա - պէս
 ըզ - տէր ա - ղա - չե - ս - ցու - - - ք:

Դ.Պ.
 Տէ - - - - - լ " - - - - ղ" - - - - լ - մեա:
 pp

ՍՐԿ.
 զա - սըն մա - տու - ցեալ սուրբ և աս - տուա - ծայ - ին ան - մահ պա - տա - լա - զիս որ
 ի վե - լայ սըր - բոյ սե - ղա - նոյս ըզ - տէր ա - ղա - չե - ս - ցու - - - ք:

Դ.Պ.
 Տէ - - - - - լ " - - - - ղ" - - - - լ - մեա:
 pp

 pp

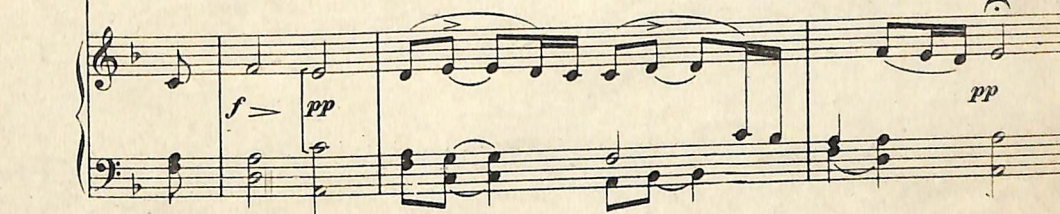
ՍՐԿ.
 Որ - պէս - զի տէր Աս - տուած մեր՝ որ ըն - կա - լաւ ըզ - սա ի սուրբ եր - կնայ - ին
 և յի - մա - նա - լի իւր մա - տու - ցա - լանն, ըզ - փո - խա - նակն ա - ռա - քես - ցէ
 աւ մեզ ըզ - շը - նորհս և ըզ - պար - զևս Հո - գույն սըր - բոյ ըզ - տէր ա - ղա - չե - ս - ցու - ք:

Դ.Պ.
 Տէ - - - - - լ " - - - - ղ" - - - - լ - մեա:
 pp

 pp

ՍՐԿ.
 Ըն - կալ կե - ցո և ո - ղոր - մեա և պա - նեա ըզ - մեզ տէր քո - յ - ին շնո - թ - հիւ:

Դ.Պ.
 Կե ցո տէր և " - - - - ղ" - - - - լ - մեա:
 f pp

 f pp

ՍՐԿ. Զա - մե - նա - սըր - բու - ճի զաս - տուա - ծա - ծինն ըզ - միշտ կայ - սըն Մա - ըի աւ.

հան - դերձ ա - մե նայն սըր - բովք յի շե - լով ըզ - տեր ա - դա - չե - ս - ցուք:

Դ.Պ. 8ի - շեա տեր և ո - ղո - ը մեա. տեր ո - ղո - մեա. քեզ տեսունըդ յանձն

pp

ե - ղի-ցուք. տեր ո - ղո - մեա, տեր ո - ղո - մեա, տեր ո - ղո - մեա

pp

ՍՐԿ. 0 - - ըն նեա տե - - - - - ը:

27.

Andante.

Դ.Պ. Հայր մե - ը ո յեր-կինս ետ, սուրբ ե - ղի-ցի ա - նուն քո.

pp sf mf pp pp

ե - կե ս - ցէ ար - քայ - ու - թիւն քո, ե - ղի-ցին կամք քո ո - ը - պէս յեր -

pp sf pp f pp

կինս և յե - - ը - կրի. գհաց մեր հա - նա - պա-գորդ տուր մեզ ա - - ի -

mf p

սօր. Թո - ղ մեզ ըզ - պար - տի - ս մեր, n - ր - պէս և մեք Թո - ղումք մե - րոց

cre scen do p

pp

սկար - տա - պա - նաց. և մի տա - նիր զմեզ ի փոր - ձու - թիւն. ա - յլ

pp

p

փըր - կեա ի չա - - - րէ:

pp

pp

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր:

ՔԱՀ. Զի քո է արքայութիւն:

ԴՊ. Եւ ընդ հոգւոյդ քում տես յեր. 76.

ՍՐԿ. Դուսխումէ:

ՔԱՀ. Ի սրբութիւն սրբոց:

ԴՊ. Ե - - - լ ը - նդ հո - - - գւոյ - - - ղ քու - - - մ:

pp

pp

ՍՐԿ. Աս - տու - ծո - - - յ Ե - ր - կը - ր - պա - զե - ս - ցու - - - ր:

ԴՊ. Ա - ռա - - - ջի քո տէ - - - ր:

ՍՐԿ. Օ - - - րհ - նեա տէ - - - - ր:

ՔԱՀ. Քրիստոսիւ:

ՍՐԿ. Դուս - խու - - - մէ

ՔԱՀ. Ի սրբութիւն սրբոց:

Adagio.
pp
Soprano Solo.
Soprani II.
Alti.
pp

Մի - ա - - - - - ին սու - - - - - րբ,
Մի - ա - - - - - ին տէ - - - - - ր,
pp

Tutti.
pp

Յի - սուս Քրիստոս ի փառս Ա - ս - տու - ծոյ հօ - - - - - ր.
pp

p

ա - - - - - մէ - - - - - ն,
p

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր: (երիցս):
ՔԱՀ. Օրհնեալ Հայր սուրբ: -
Օրհնեալ Որդիդ սուրբ: -
Օրհնեալ Հոգիդ սուրբ: -
ԴՊ Ամէն (ըստ առաջնոյն):
ՍՐԿ. Օրհնեա տէր:
ՔԱՀ. Օրհնութիւն և փառք:

Adagio.
Tenore solo.
ԴՊ.
pp

Ա - - - - - ին
Ո - - - - - ր - զի
Հ - - - - - զի

ն շա - - - - -

ՍՐ սու - - - - - րբ,
Դ տէ - - - - - րբ,
Հ սու - - - - - րբ,

no. 3.

Andante.
Tenori tutti.

pp

0 - - - - - p f

նու - թիւն հո - ր և

pp

ն - ր գւոյ և սը - ր քո - յ հո - - - - - գւոյ - ն

ս - - - - - յմ և միշտ և յա - - - - - ւի - տեանս

յա - ւի տե - նի - - - - - ց.

Adagio.
Tenore solo.

ս - - - - - մէ - - - - - ն.

ՍՐԿ. 0 - - - - - րհ-եւա տէ - - - - - ր:

Andante.

ՔԱՀ. Ի սուրբ:

ՍՐԿ. Տէ - ր ո - - - - - զո - ր մեա , տէ - ր ո - - - - - զո - ր մեա ,

տէ - ր ո - - - - - զո - ր մեա , տէ - ր ո - - - - - զո - ր մեա

Moderato.
pp

Դ. Պ. Օրհնեալ է Աստուած - - ծ: Քրիստոս պա - ռա - ռա - զեալ

pp *f*

p

բաշ - խի ի մի - ջի մե - ռում. ա - լէ - լու - - իա: Զմարմին իւր տալ

p

p

մեզ կե - ռա - կուր ե սուրբ զա - ռիւնն իւր ցօ - ղէ ի մեզ ա - լէ - լու - - իա:

p

f

Խա - տիք առ տէր ե ա - ռէք ը - զ - լոյս ա - լէ - լու - - իա:

f

pp *pp* *f*

ձա - շա - կե - ցէք ե տե - սէք զի քաղցր է տէր. ա - լէ - լու - - իա:

pp *pp* *f*

Solo

p *pp*

Օ - ռհնե - ցէ - ք ը - զ - տէր յե - թ - կի - նաւ ա - լէ - լու - - իա:

p *pp*

0 - րհ - նե - - - ցէ - ք ը - զ - նա ի բար - ձողնս ա - լէ - լու - իա.

0 - րհ - նե - - - ցէ - ք ը - զ - նա ա - մե - նայն հրեշ -

տակը նո - - - րա. ա - լէ - լու - - - իա.

0 - րհ - նե - - - ցէ - ք ը - զ - նա ա - մե - նայն զօ - րու -

Թիւնք նո - րա. ա - լէ - լու - իա.

ՍՐԿ. Երկուդիւ և հաւատով:

Moderato.
ppp f p
Աստուած մեր և տէր մեր հ - րե - հ - ցաւ - մեզ. օրհնեալ ե - կեալ ա - նուամբ տեառն:

ՔԱՀ Կեցո տէր զժող:

Դ.Պ.

Լ - ցա - ք ի բա-րու-թեա - նց քո-ց տէր. ճա - շա - կե - լով

ըզ - մա ր-մին քո և զա - րիւն. փա - ոք ի բար-ձու - նրս

կե - րա - կրո - ղի - զ ը - զ - մեզ. որ և չա - նա - սլազ կե - րա - կրես ը - զ - մեզ

ա - ռա - քեա ի մեզ ըզ - չե - որ քո զօ - րհ - նու - թիւն.

փա - ոք ի բար-ձու - նրս կե - րա - կրո - ղիւզ ը - զ - մեզ:

ՍՐԿ. Եւ Լըս խաղաղ:

Դ.Պ.

Տէր . ո - ղոր - մեա:

ՍՐԿ. Եւ Լըս հաւատով:

Դ. Գ. *f* Դո - հա - նամբ ը-զ-քէն տէր, ո - ր-կե - րա-կրե-ցեր ը-զ - մեզ յան-մա-հա- *p*

pp Կան սե - դա - նո - յ քոյ. բաշ - խե - լով ըզ - մա - ր-մին և դա - րիւնդ ի *p*

pp փրկ - Կու-թիւն աշ - խա-ր - հի. և Կեանք ա - ն - ձա - նց մե - րոց: *pp*

ՍԲ. Օրհ - նեա տէ - ր:

ՔԱՀ. Որ օրհնես զայնոսիկ:

Դ. Գ. Օրհ - նեալ է Աս - տուած: Ա - մէն (ծրիցս)

Allegro.

Դ. Գ. *alone* Ա - մէ - ն: Ե - ղի - ցի ա - նուն տեառն օրհ - նեալ յայ - սրմ

Հե - տէ մին - չե. յա - լի - տեան. Ե - ղի ցի ա - նուն

տեառն օրհնեալ յայ - սրմ հե - տէ մին - չե յա - լի - տեան, եւ ե - ղի -

poco a poco rit.

ցի ա - նուն տեառն օրհնեալ յայ - սրմ հե - տէ մին - չե յա - լի - տեան,

poco a poco rit.

ՔԱՀ. Կատարումն օր:

ՍՐԿ. Օր - թի:

ՔԱՀ. Խաղաղութիւն:

Դ. Գ. եւ ընդ հո - զւոյդ քում, (Կամ) եւ ընդ հո - զւոյդ քում,

ՍՐԿ. եր - կիւ - դա - ծու - թեամբ լը - լա - ըութ:

ՔԱՀ. Սրբոյ աւետարանիս:

Դ. Գ. Փառք քեզ տէր Աս - տուած մեր:

ՍՐԿ. Դոստ - խոս - մէ:

Դ. Գ. Ա - սէ Ա - ս - տուած:

The End

ԿԻՒՐԱԿԷՐ, ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ, ԾԱՂԿԱԶԱՐԴԻ ԵՒ ՀՐԵՇՏԱԿԱՅ:

Adagio.

Tenore Solo.
Tenori.

Դ.Պ.

Bassi.

- p u - - u - սը - - - ւա - ծ.

զքո սու - - - - - րբ զե - - - - - կե - .

զե - - - - - ցի. հա - զա - - - - - րբ.

Moderato.
Tenori tutti.

հա-ղա-րաց հրեշ տա-կապետք կան ա - ուա - ջի քո և բիւրք բիւ-րոց հրեշտակք պաշ-տեն.

ըզ-քեզ տէր և ի մարդ-կա-նէ հա - ճե-ցար ըն-դու - նե-լ զօրհ-նու - թիւ - ն ձա - .

նի - ւ խոր-հըր - դա - կա - նաւ. սուրբ սուրբ սու - րբ, տէր զօ - րու - թեանց.

20847:

Moderato.

Tenori I.
II.

୮୭.

Bassi.

Moderato.

Tenori I. II.

ᠠᠨ. ᠠᠨ - ᠠᠨᠠᠨ ᠠᠨ - ᠠᠨᠠᠨ ᠠᠨ - ᠠᠨᠠᠨ ᠠᠨ - ᠠᠨᠠᠨ ᠠᠨ - ᠠᠨᠠᠨ ᠠᠨ -

Bassi.

[illegible]

85

F G A A A G F G A G F E F E D F G

լու - իա: Ե - կայք ժո - դո - վու - - - րդք եր - գե -

A musical score for the song "The Rose Tree". The score is written for a piano and voice. The piano part is in the left hand, and the voice part is in the right hand. The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is common time (C). The piano part consists of a series of chords and single notes, while the voice part consists of a single melodic line. The score is divided into two systems, each with four measures. The first system shows the piano part playing a series of chords, while the voice part enters in the second measure. The second system shows the piano part playing a series of chords, while the voice part continues its melodic line.

[illegible][illegible]

Handwritten musical score for "ԳԵՂԱՆՈՒՅՆ ԵՐԵՎԱՆ". The score is written on two staves (treble and bass clef) with a key signature of one flat (B-flat). The melody is in the treble staff, and the bass line is in the bass staff. The lyrics are written below the staves. The score is divided into four measures. Above the first measure, the letters "A G A" are written. Above the second measure, the letters "A B C B A B C" are written. Above the third measure, the letters "A B A" are written. Above the fourth measure, the letters "A G F C" are written. The lyrics are: "ԳԵՂԱՆ Է ՀԻ - ԳԵՂԱՆ - Ն ԱՐ - Բ - ԲՈՅՈՒՄ ԱՅԺԺ Է ՄԻԶԱՆ Է յա - ԼԻ -".

A musical score for the song 'The Rose Tree'. It features a treble and bass staff. The treble staff has a key signature of two flats (B-flat and E-flat) and a common time signature. The bass staff has a key signature of one flat (B-flat) and a common time signature. The melody in the treble staff consists of eighth and quarter notes, with a repeat sign at the end. The bass staff provides a harmonic accompaniment with chords and single notes. The score is divided into two systems by a double bar line.

86

A B A A B C B A B C C C D C B B A

տեա՛նս յա - ւի - տե - նից ա - մէն: Յա-րու-ցե - լոյն ի մե - ռե - ր.

[illegible]

Handwritten musical score for "The Song of the Lark" by S. S. Prokofiev. The score is written on two systems of staves. The top system includes a vocal line with lyrics in Armenian and a piano accompaniment. The bottom system continues the piano accompaniment. The music is in 3/4 time, key of B-flat major, and features dynamic markings like *pp* and *f*. Handwritten notes above the staves indicate the sequence of notes: G B A G F E F G A D A A B G B E A.

. Gusep

[illegible]

2, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 84

Mar. 20, 1904

[illegible]

June 10 - 1880

Mayor Street / Street
 House Number, name of house
 Street Name
 Location to the left of the street
 Name of the house
 Name of the house
 Name of the house
 Name of the house
 Name of the house
 Name of the house

Chase & Co. (26)
2nd St. N. W. 1st St. E.

— 12 —

... (11-12-13) ...

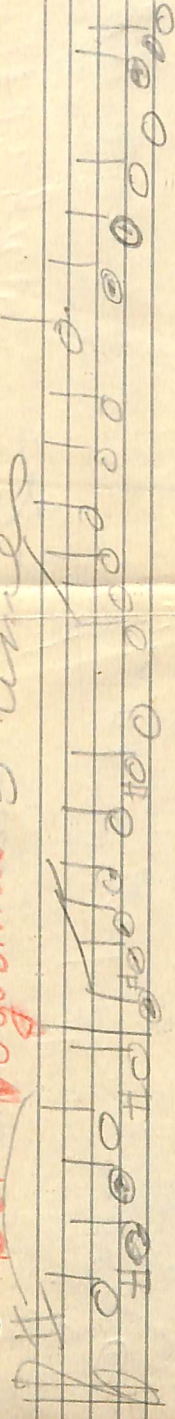
Q. 4th to 6th 4th (2nd - 3rd, 4th)

24
27-32
34
39
41-42
44-46
47
48-49
51
52
54-60
61
68-69
70-73
80-83
84-86

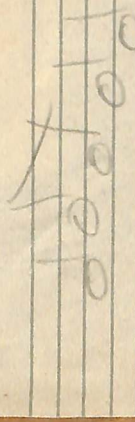
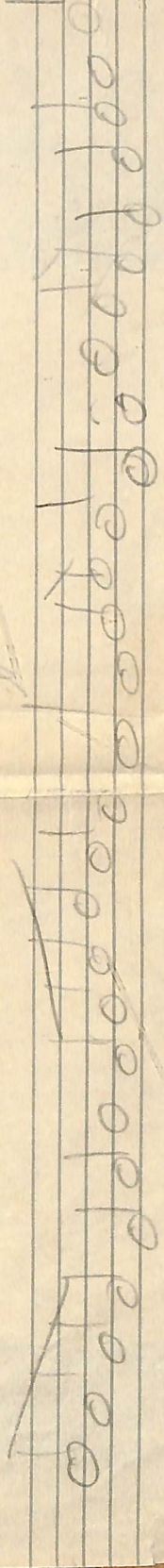
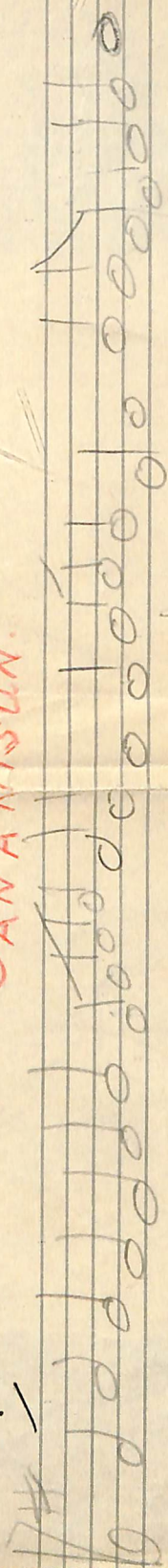
[illegible]

1000m

3 Der Vogormia 3 times

I procenia GANANTSUN.

Krisdos Haryar

2

after Kristian

